

Veileder til dispensasjonssøknader etter aksjelovene mv.

1.	Innledning.....	1
2.	Aksjelovene § 8-10 – Finansiell bistand til erverv av aksjer.....	2
2.1	Generelt	2
2.2	Salg av aksjer til ansatte	3
2.3	Omstrukturering.....	4
2.4	Generasjonsskifte.....	4
2.5	Eiendomsselskaper.....	4
2.6	Hva bør søknad om dispensasjon fra § 8-10 inneholde?	5
3.	Selskapsloven § 3-17 – Finansiell bistand til erverv av aksjer/andeler	6
4.	Aksjelovene § 6-11 – Krav til bosted.....	6
5.	Allmennaksjeloven § 4-24 – Tvungen overtakelse av små aksjeposter	7
6.	Saksbehandlingstid.....	8

1. Innledning

Justisdepartementet (JD) har lovansvaret for lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven), lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) og lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven). Nærings- og handelsdepartementet (NHD) er delegert myndighet til å dispensere fra enkelte av bestemmelsene i disse regelverkene. Aksjelovene § 8-10 om kreditt til erverv av aksjer med mer og § 6-11 om krav til bosted for styret og daglig leder, er de to bestemmelsene der vi mottar flest henvendelser og søknader. Denne veilederen er derfor en orientering om vår dispensasjonspraksis med særlig fokus på disse to lovbestemmelsene.

I tillegg vil vi redegjøre for søknadsprosessene med krav til søknaden og saksbehandlingstid.

Nærings- og handelsdepartementet har følgende dispensasjons- og forskriftshjemler:

Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)

- [§ 4-6 annet punktum](#)
- [§ 6-11 første ledd](#)
- [§ 6-23 tredje ledd](#)
- [§ 8-10 annet ledd](#)

Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)

- [§ 4-5 annet punktum](#)
- [§ 4-24 annet ledd](#)
- [§ 5-4 første ledd fjerde punktum](#)
- [§ 6-11 første ledd](#)
- [§ 6-23 tredje ledd](#)
- [§ 6-36 annet ledd](#)
- [§ 8-10 annet ledd](#)

Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven)

- [§ 3-17 tredje ledd](#)

I tillegg kan departementet av eget tiltak gjøre vedtak om at selskap kan tillates å drive videre i forbindelse med tvangsoppløsning av selskapet, jf. [allmennaksjeloven § 16-17 nr. 3.](#)

2. Aksjelovene § 8-10 – Finansiell bistand til erverv av aksjer

Generelt

Aksjeloven § 8-10 første ledd oppstiller et forbud mot at aksjeselskaper *”stiller midler til rådighet eller yter lån eller stiller sikkerhet”* i forbindelse med erverv av aksjer i selskapet eller selskapets morselskap. Allmennaksjeloven § 8-10 første ledd har tilsvarende forbud.

Fra 1. januar 2007 ble aksjelovene endret. Det tidligere forbudet mot å yte bistand i forbindelse med erverv av aksjer eller andeler i selskapets søster- eller datterselskap er nå opphevet, jf. [Ot.prp. nr. 55 \(2005-2006\)](#).

Forbudet i § 8-10 tar sikte på å ramme spekulative disposisjoner til skade for selskapet, kreditorene, aksjeeierne og de ansatte. I praksis har også forbudet vist seg å ramme en rekke disposisjoner der disse hensynene i mindre grad spiller inn.

Lovens utgangspunkt er at et selskap ikke skal kunne bruke sine midler i forbindelse med erverv av aksjer i selskapet eller i selskapets morselskapet. Det følger av forarbeidene at formålet med forbudet er å verne selskapskapitalen og aksjeeierinteressene, samt å ivareta hensynet til kreditorer, ansatte og andre med mer perifer tilknytning til selskapet, jf. [Ot.prp. nr. 23 \(1996-97\)](#) s. 48 hvor det fremgår at:

” Det mest grunnleggende er hensynet til vern av selskapskapitalen og dermed ivaretagelse av kreditorenes og aksjeeiernes interesse. Det er en klar fare for at aksjetegning eller andre aksjeerverv som er finansiert av selskapet selv, ikke vil innebære noen reell tilførsel av kapital til selskapet og dermed en svekkelse av selskapets kapitalgrunnlag. Også videre hensyn kan komme inn. Det er en fare for at finansiering

av aksjeerverv gjennom selskapets egne midler vil kunne gi grunnlag for spekulasjonsoppkjøp av selskapets aksjer. Dette kan igjen lede til disposisjoner som er til skade for selskapet, og dermed kreditorer og aksjeeiere, men også for arbeidstakere og andre interessegrupper.”

Videre heter det på s. 48:

” Departementet finner det likevel riktig å begrense rekkevidden av finansieringsforbudet noe. Departementet legger da i første rekke vekt på behovet for ikke å hindre ordinære disposisjoner som har naturlig forretningsmessig begrunnelse”.

NHD er ved [kgl. res. 17. juli 1998 nr. 619](#) delegert myndighet etter aksjelovene § 8-10 andre ledd til å gjøre unntak fra forbudet, enten ved enkeltvedtak eller forskrift. Allmennaksjeloven § 8-10 andre ledd har en mer begrenset dispensasjonsadgang. Etter denne bestemmelsen kan det bare dispenseres i tilfeller som omfatter ansattes erverv av aksjer.

Det er gjort generelt unntak fra forbudet i [forskrift 30. november 2007 nr. 1336](#) om unntak fra aksjeloven § 8-10 og allmennaksjeloven § 8-10 (forskriften erstatter tidligere forskrift 18. desember 1998 nr. 1333 om aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers adgang til å yte finansiell bistand til ansattes erverv av aksjer).

I tillegg til forskriften har NHD etablert praksis for å gjøre unntak også for andre transaksjonsformer som omfattes av forbudet. I hovedsak er dette transaksjoner knyttet til konserninterne reorganiseringer/omstruktureringer og generasjonsskifte i bedriften, erverv av eiendomsselskaper og ansattes kjøp av aksjer i selskapet. Ut over forskriftens bestemmelser kan dispensasjon innvilges etter søknad. Med bakgrunn i uttalelsene i forarbeidene vektlegger departementet ved vurderingen av enkeltsakene om disposisjonen og den finansielle bistanden er forretningsmessig begrunnet på normale kommersielle vilkår. I dispensasjonssøknadene er det derfor viktig å få frem hvorfor transaksjonen(e) er nødvendige for selskapet, og videre belyse hvordan transaksjonen berører/eventuelt ikke kommer i konflikt med hensynene som ligger bak forbudet.

Salg av aksjer til ansatte

Departementet har i [forskrift 30. november 2007 nr. 1336](#) om unntak fra aksjeloven § 8-10 og allmennaksjeloven § 8-10 gjort et generelt unntak fra forbudet, slik at selskaper på visse vilkår kan yte finansiell bistand i forbindelse med aksjetegningsprogrammer for de ansatte, jf. forskriften kapittel 2. Formålet med dette generelle unntaket er bl.a. å legge til rette for økt aksjespredning blant ansatte. Medeierskap i selskapet antas å virke stimulerende for de ansatte og kan således bidra til en positiv utvikling for selskapet og samfunnet for øvrig.

I forskriften er det tre hovedvilkår som må være oppfylt. Ordningen må være generell, og minimum omfatte alle som har vært ansatt i selskapet sammenhengende i 12 måneder før bistanden ytes, den finansielle bistanden må være begrenset til 1 G og det må foreligge betryggende sikkerhet. For mer detaljert omtale vises det til [veileder](#) til forskriften.

Omstrukturering

Selv om forbudet i § 8-10 etter siste lovendring nå bare gjelder for erverv av aksjer i selskapet eller selskapets morselskap (og ikke selskapets søsterselskap eller datterselskap), vil det fortsatt kunne tenkes transaksjoner i forbindelse med omstruktureringer mv. som vil rammes av forbudet. Ved vurderingen av om et selskap kan yte finansiell bistand ved omstruktureringer og refinansieringer legger vi vekt på behovet for å gjennomføre transaksjonen (næringsutvikling og forretningsdrift), om transaksjonen er forretningsmessig begrunnet på normale kommersielle vilkår, og at den ikke strider mot hensynene bak forbudet.

Generasjonsskifte

Ved generasjonsoppgjør i familiebedrifter vil behovet for å finansiere overføring av bedriften kunne oppstå, for eksempel ved at enkelte av livsarvingene skal overta aksjene. Dersom overføring er planlagt og finner sted over tid, vil behovet kunne være mindre enn om eieren brått faller fra, slik at det oppstår et plutselig finansieringsbehov. Departementet har praksis for å gi dispensasjon i begge disse situasjonene.

Eiendomsselskaper

Bruk av selskapets (målselskapets) faste eiendom som sikkerhet i forbindelse med oppkjøp av selskapet rammes av forbudet i § 8-10. I mange av disse tilfellene rammer forbudet disposisjoner der hensynene bak forbudet i stor grad er ivaretatt. Et eksempel på dette er sikkerhetsstillelse i "rene" eiendomsselskaper ("single purpose"). Disse eiendomsselskapene kjennetegnes normalt ved at de ikke har ansatte, har én eller få aksjeeiere, ingen vesentlige kreditorer uten betryggende sikkerhet og ingen annen virksomhet foruten drift av eiendommen.

For disse selskapene blir forbudet aktualisert i tilfeller hvor erverver ønsker å tilby långiver sikkerhet gjennom eiendomsselskapets som oftest eneste aktivum, nemlig den underliggende eiendommen.

For aksjeselskaper er det i [forskrift 30. november 2007 nr. 1336](#) om unntak fra aksjeloven § 8-10 og allmennaksjeloven § 8-10 på visse vilkår en generell adgang for

eiendomsselskaper til å stille sikkerhet i form av pant i fast eiendom i forbindelse med erverv av aksjer i selskapet eller selskapets morselskap, jf. forskriften kapittel 3. For en mer detaljert omtale vises det til [veileder](#) til forskriften.

Utover de tilfellene som reguleres i forskriften, er det mulig å søke departementet om dispensasjon ved enkeltvedtak. I tillegg til å gjøre unntak for sikkerhetsstillelse i form av pant i fast eiendom i disse sakene, har departementet i enkelte tilfeller også gitt dispensasjon for factoringpant, pant i driftstilbehør, pant i løsøre, garantistillelser samt låneytelser. Forutsetningen er at disposisjonen er forretningsmessig begrunnet på normale kommersielle vilkår (markedsverdi og mellom uavhengige parter), og at disposisjonen ikke strider mot hensynene bak forbudet.

NHD har også i enkelte tilfeller gitt mer "generelle" dispensasjoner, for eksempel i saker hvor selskapet som skal yte bistanden ennå ikke er identifisert. Typiske tilfeller vil være eiendomsfond som kjøper opp eiendomsporteføljen etappevis.

Hva bør søknad om dispensasjon fra § 8-10 inneholde?

Vi ønsker at søknaden gir et totalbilde av transaksjonen. Det er viktig at man belyser hvorvidt transaksjonen er forretningsmessig begrunnet på normale kommersielle vilkår. For søknader som gjelder transaksjoner knyttet til finansiell bistand i forbindelse med ansattes erverv av aksjer eller i forbindelse med erverv av aksjer i eiendomsaksjeselskaper, bør søknaden eksplisitt vise til de forhold der den omsøkte transaksjonen avviker fra forskriften.

Spesielt i forhold til søknader for **eiendomsselskaper** ([pkt. 2.5](#)) bør man i søknaden redegjøre for følgende:

- Hva slags finansiell bistand det søkes om og begrunnelse for hvorfor bistanden er ønskelig
- Hva slags virksomhet selskapet som yter bistanden (målselskapet) driver, opplysninger om selskapets økonomiske situasjon (herunder omsetning og resultat) og eierstruktur (andre aksjeeiere)
- Opplysninger om andre kreditorer i målselskapet og opplysninger om det er etablert sikkerhet i eiendommen fra før, eventuell annen betryggende sikkerhet eller samtykke. Det bes også redegjort for andre vesentlige kreditorer i konsernet/kjøper for øvrig
- Om det er ansatte i selskapet
- Kjøpesum (estimert), verdien av aktiva/eiendommen(e), størrelsen på den finansielle bistanden (for eksempel beløp for sikkerhetsstillelse/pant), totalt lånebeløp og opplysninger om lånets vilkår samt lånefinansieringsgrad (forholdet egenkapital og fremmedkapital)
- Kort om kjøpers økonomiske situasjon (herunder omsetning og resultat), eierstruktur (andre aksjeeiere) og hvordan gjelden skal betjenes

Som vedlegg til søknaden er det ønskelig med følgende dokumentasjon:

- Årsregnskap, årsberetning og revisorberetning for selskapet som yter bistanden
- Stiftelsesdokumenter og åpningsbalanse for selskap under stiftelse (kjøper)

Søker må selv vurdere hvorvidt det er behov for samtidig å søke dispensasjon fra lånebegrensningene i [aksjeloven §§ 8-7 til 8-9](#). Spesielt gjør vi oppmerksom på § 8-7 (1), som i enkelte tilfeller krever at den finansielle bistanden må være innenfor rammen av selskapets frie egenkapital.

3. Selskapsloven § 3-17 – Finansiell bistand til erverv av aksjer/andeler

[Selskapsloven § 3-17 \(3\)](#) oppstiller et forbud mot at et selskap yter lån eller stiller sikkerhet med sikte på at skyldneren skal erverve andeler i selskapet, eller aksjer eller andeler i selskap i samme konsern. Bestemmelsen gjelder bare kommandittselskaper (KS).

Etter § 3-17 (3) kan departementet, i likhet med det ”beslektede” forbudet i [aksjeloven § 8-10](#), gi dispensasjon fra forbudet. Når det gjelder departementets praksis viser vi til omtalen av [aksjeloven § 8-10](#) i [pkt. 2.1](#) overfor.

NHD har ikke hjemmel til å dispensere fra lånebegrensningene i § 3-17 (1) og (2). Dette i motsetning til dispensasjonsadgangen i forhold til [aksjeloven § 8-7](#) i forbindelse med dispensasjon etter [aksjeloven § 8-10](#). Vi gjør imidlertid oppmerksom på at § 3-17 (1) og (2) ikke gjelder i konsernforhold i selskapslovens forstand, jf. § 3-17 (4). For øvrig viser vi til tolkningsuttalelse [1994/89](#) og [2006/07438](#) fra Justisdepartementets lovavdeling i forbindelse med begrensningen i § 3-17.

4. Aksjelovene § 6-11 – Krav til bosted

[Aksjeloven § 6-11](#) første ledd og [allmennaksjeloven § 6-11](#) første ledd stiller krav om at daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i riket. Etter bestemmelsenes andre ledd gjelder første ledd ikke borgere i stater som er part i EØS-avalen, når de er bosatt i en slik stat.

Bakgrunnen for bostedskravet er hensynet til tilgjengelighet og jurisdiksjon i forhold til selskapets ledelse. Tilgjengelighet og jurisdiksjon er bl.a. viktig for myndigheter, kreditorer, ansatte og andre som må forholde seg til selskapet.

NHD har en lang og innarbeidet dispensasjonspraksis i slike saker. Som hovedregel blir det bare gitt dispensasjon fra bostedskravet enten for daglig leder eller for styret. Som utgangspunkt må altså en av disse oppfylle lovens hovedregel.

I noen saker har vi imidlertid gitt dispensasjon for styret selv om det ikke er ansatt noen daglig leder (også enestyre). For små selskap med liten virksomhet har det også blitt gitt dispensasjon for både daglig leder og styret. Momenter ved en slik vurdering vil være størrelsen på selskapet, hvor omfattende driften er, om norsk dom kan gjøres gjeldende i bostedslandet, om det finnes advokat eller annen kontaktperson i Norge som kan ivareta selskapets interesser overfor norske myndigheter og om forholdet er midlertidig. I enkelte tilfeller vil det også være relevant om det er tegnet ansvarsforsikring for styret.

NHD har adgang til å gi tidsbegrenset dispensasjon.

Søknad om dispensasjon må begrunnes. Typiske begrunnelser er behovet for særlig kompetanse som aktuelle person(er) besitter eller ønske om lik sammensetning av ledelsen i forskjellige konsernselskaper i forskjellige land. Videre bør det i søknaden redegjøres for virksomhetens art og omfang, omsetning, antall ansatte og eventuelt norsk kontaktpunkt. Vi ønsker også at det vedlegges firmaattest og opplysninger om styresammensetning (statsborgerskap og bosted).

5. Allmennaksjeloven § 4-24 – Tvungen overtakelse av små aksjeposter

NHD er tillagt myndighet etter [allmennaksjeloven § 4-24](#) til å gi selskapet tillatelse til å tvangsinnløse aksjeposter med lave verdier. For aksjeposter som ikke overstiger 500 NOK kan selskapet fremsette tilbud overfor sine aksjonærer om å innløse disse. For de aksjonærene som ikke aksepterer selskapets tilbud, kan selskapet søke NHD om tvangsinnløsning. Vi har behandlet et fåtall saker etter denne bestemmelsen.

I vår praktisering av bestemmelsen har vi lagt til grunn de vurderingstemaer som fremgår av lovens forarbeider. Det understrekes i forarbeidene at en tillatelse bare kan komme på tale hvor selskapets kostnader har et visst omfang fordi aksjene er spredt på mange og til dels svært små enheter. Videre skal det i vurderingen av om tillatelse til tvangsinnløsning bør innvilges legges vekt på selskapets behov for å overta aksjene mot aksjeeierens interesse i å beholde sin eierandel i selskapet. Det uttales også i forarbeidene at det bør gis mulighet til å kjøpe seg opp over innløsningsgrensen. Selv om det ikke er noen plikt for selskapet å tilby de enkelte aksjonærer å kjøpe seg opp i selskapet, kan hensynet til aksjonærene ofte være godt ivaretatt dersom de er gitt en slik mulighet i selskapets tilbud. NHD skal også vurdere muligheten for misbruk av hjemmelen for å unngå at den brukes i andre tilfeller enn de som bestemmelsen tar sikte på.

Dersom det er uenighet om prisen på aksjene som søkes tvangsinnløst, følger det av loven at NHD ikke skal ta stilling til dette. Loven viser her til skjønnsfastsetting av prisen på aksjene. Det er selskapet som skal dekke kostnadene ved skjønn.

I forbindelse med saksbehandlingen er det viktig å ta kontakt med NHD på et tidlig tidspunkt. Dette gjør det mulig å gjennomgå realiteten i saken og også vurdere om og hvordan NHD og selskapet kan bistå hverandre i prosessen med informasjon til aksjonærene. En tvangsinnløsning av aksjene vil være et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det må derfor gis forhåndsvarsling til aksjonærene om en mulig tvangsinnløsning, og også underretning om vedtaket dersom tillatelse gis.

6. Saksbehandlingstid

På grunn av stor sakstilgang må det påregnes en saksbehandlingstid på inntil 8 uker. Det bør derfor søkes om dispensasjon for transaksjonen i god tid før gjennomføringen.

Gjennomføres disposisjonen før dispensasjon er gitt, gjøres dette på egen risiko. Departementet minner om at søknadene som utgangspunkt er offentlige, og at søkers navn vil fremkomme på departementets elektroniske postliste. Det bør i søknadens innledning komme klart frem hvilket selskap som søker dispensasjon.